

Bruksela, dnia 15.1.2014 r.
COM(2013) 941 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**Zapobieganie radykalizacji prowadzącej do terroryzmu i brutalnego ekstremizmu:
Wzmocnienie działań UE**

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO
KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW**

**ZAPOBIEGANIE RADYKALIZACJI PROWADZĄCEJ DO TERRORYZMU I BRUTALNEGO
EKSTREMIZMU:**

Wzmocnienie działań UE

1. WPROWADZENIE

1.1 Tendencje i wyzwania

Od ostatniej aktualizacji unijnej strategii walki z radykalizacją postaw i werbowaniem terrorystów w 2008 r. tendencje, środki i wzorce radykalizacji postaw zmieniły i rozszerzyły się.

Po pierwsze, jak wynika ze sprawozdania dotyczącego sytuacji i tendencji w dziedzinie terroryzmu sporządzonego przez Europol w 2013 r. terroryzm w Europie czerpie obecnie inspiracje z szerszego wachlarza ideologii. Obejmują one ideologie nacjonalistyczne i separatystyczne, ideologie zainspirowane Al-Kaidą oraz stosujące przemoc ideologie lewicowe, anarchistyczne i prawicowe.

Po drugie, terrorystyczne i ekstremistyczne akty przemocy w UE nie są wyłącznie domeną scentralizowanych i hierarchicznych organizacji. Źródłem tego zagrożenia są coraz częściej posiadające siedzibę w UE mniejsze grupy, komórki i pojedyncze osoby, które działają w sposób bardziej nieograniczony i nieprzewidywalny. Przy planowaniu swoich ataków kierują się one instrukcjami jakichś organizacji w niewielkim stopniu lub w ogóle, co jeszcze bardziej utrudnia zapobieganie temu zjawisku.

Wielu terrorystów planujących ataki na terytorium europejskim jest także Europejczykami. Ataki takie nie tylko zabierają ludziom życie i powodują straty gospodarcze, lecz także mogą siać ziarno niezgody między społecznościami w Europie i przyczyniać się w ten sposób do powstawania w społeczeństwie coraz bardziej reakcyjnych i ekstremistycznych poglądów. Tworzy to podatny grunt dla ekstremizmu i utrwała błędne koło radykalizacji postaw, agresji i reakcji opartej na przemocy.

Europa jest również bezpośrednio dotknięta działaniami terrorystycznymi w innych częściach świata. Europejczycy mogą być ofiarami ataków, co uzmysłowiły niedawne akty przemocy w Nairobi. Mogą oni jednak być również sprawcami. Europejczycy, którzy weszli na ścieżkę radykalizacji przez ekstremistyczną propagandę lub przez osoby rekrutujące, często udają się do obszarów wojennych leżących poza granicami Europy, by przejść tam militarne szkolenie i brać udział w walkach, i stają się przez to jeszcze bardziej radykalni.

Wykorzystując swoje nowo nabyte umiejętności, wielu z tych europejskich „zagranicznych bojowników” może po powrocie z obszarów objętych konfliktami stanowić zagrożenie dla naszego bezpieczeństwa. W dłuższej perspektywie mogą oni odgrywać rolę katalizatora dla terroryzmu. Zjawisko zagranicznych bojowników nie jest nowe, ale im dłużej trwa konflikt w Syrii, tym większa jest rzesza ekstremistów udających się tam, by wziąć udział w walkach. A

im bardziej rośnie liczba europejskich zagranicznych bojowników, tym większe jest zagrożenie dla naszego bezpieczeństwa.

Grupy terrorystyczne oraz ekstremiści korzystają z postępu technologicznego w poszukiwaniu nowych sposobów indoktrynowania zdesperowanej młodzieży, posługując się portalami społecznościowymi, kanałami wideo online i radykalnymi platformami dyskusyjnymi. Dzięki temu rozpowszechniają swoją propagandę w szerszym zakresie, szybciej i skuteczniej.

Tradycyjne techniki egzekwowania prawa nie wystarczają, by odpowiednio reagować na zmieniające się tendencje w zakresie radykalizacji postaw. Niezbędne jest zatem szersze podejście do zapobiegania i przeciwdziałania radykalizacji postaw. Ta szerzej zakrojona koncepcja reagowania na tendencje w zakresie radykalizacji postaw wymaga zaangażowania całego społeczeństwa.

W niniejszym komunikacie omówiono radykalizację postaw we wszystkich jej możliwych formach oraz przedstawiono obszary obejmujące szeroki zakres środków służących zapobieganiu i przeciwdziałaniu terroryzmowi i brutalnemu ekstremizmowi.

1.2 Ogólne podejście i cel

Opracowywanie i wdrażanie środków mających na celu zapobieganie i zwalczanie radykalizacji postaw leży w gestii państw członkowskich. W związku z tym najważniejsze działania są podejmowane na poziomie krajowym i lokalnym – i tak powinno też pozostać. Niektóre państwa członkowskie dużo w tej dziedzinie dokonały i mogą dzielić się swoimi doświadczeniami z innymi zainteresowanymi państwami członkowskimi.

Radykalizacja postaw w internecie i zauważalny wzrost w zakresie otwarcie ekstremistycznych ugrupowań w Europie są powodem do coraz większego zaniepokojenia – coraz więcej państw członkowskich czuje się zagrożonych radykalizacją. W całej UE rośnie ryzyko radykalizacji prowadzącej do ekstremistycznej przemocy; państwa członkowskie odniosłyby korzyść ze zwiększenia swoich wysiłków w celu skutecznego reagowania na te wyzwania.

Radykalizacja jest w wielu aspektach transgraniczna. Na przykład platformy dyskusyjne, media społecznościowe i inne narzędzia internetowe mają często wymiar międzynarodowy. Zagrożenia, przed którymi stoją państwa członkowskie, są często podobne, zatem bardziej skuteczne mogłoby być podejmowanie działań na szczeblu UE.

Komisja Europejska wspiera już państwa członkowskie w ich wysiłkach na rzecz zapobiegania i przeciwdziałania brutalnemu ekstremizmowi. W 2011 r. Komisja utworzyła sieć upowszechniania wiedzy o radykalizacji postaw (Radicalisation Awareness Network, RAN), która zrzesza ponad 700 ekspertów i praktyków z całej Europy. Sieć ta gromadzi wiedzę fachową i ułatwia wymianę poglądów na różnorodne tematy, takie jak wzmacnianie pozycji podmiotów lokalnych czy też organizacja konferencji międzynarodowych, i skupia ekspertów na wszystkich szczeblach.

W niniejszym komunikacie nakreśla się, w jaki sposób Komisja Europejska, we współpracy z Wysokim Przedstawicielem Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa (Wysoki

Przedstawiciel) i przy wsparciu ze strony Koordynatora UE ds. Zwalczenia Terroryzmu (CTC), może wspierać działania państw członkowskich podejmowane w celu zapobiegania radykalizacji postaw. Komunikat ten jest odpowiedzią Komisji na konkluzje Rady z czerwca 2013 r. i stanowi przyczynek do szerszej aktualizacji unijnej strategii walki z radykalizacją postaw i werbowaniem terrorystów. W następnym rozdziale przedstawiono dziesięć obszarów, w których państwa członkowskie i UE mogłyby podjąć więcej działań w celu zapobiegania radykalizacji postaw w UE i poza jej granicami.

Działania przedstawione w niniejszym komunikacie odzwierciedlają zaangażowanie UE na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i poszanowania podstawowych praw i wolności obywateli UE zapisanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, w tym wolności wypowiedzi i informacji, zgromadzeń i zrzeszania się, oraz poszanowania różnorodności językowej, kulturowej i religijnej.

2. ZAPOBIEGANIE RADYKALIZACJI POSTAW

Komisja, przy wsparciu Wysokiego Przedstawiciela i CTC oraz dzięki istotnym informacjom z sieci RAN, określiła dziesięć działań, jakie państwa członkowskie i UE mogłyby uwzględnić jako część swoich wysiłków mających na celu zwalczanie radykalizacji postaw w UE i poza jej granicami. W niniejszej sekcji przedstawiono pokrótce, w jaki sposób działania te mogłyby wnieść wartość dodaną do wysiłków podejmowanych przez państwa członkowskie w celu zapobiegania radykalizacji postaw, i określono w każdym przypadku, w jaki sposób Komisja może wspierać zainteresowane państwa członkowskie.

W ramach sieci RAN sporządzono zestawienie koncepcji i najlepszych praktyk z całej UE, które Komisja umieszcza w internecie jako informacje towarzyszące niniejszemu komunikatowi. Zestawienie to obejmuje szeroki zakres praktyk, które uszczegóławiają działania zaproponowane w niniejszym komunikacie¹.

Działania opisane w poniższych sekcjach miałyby być realizowane z wykorzystaniem zasobów istniejących programów w ramach wieloletnich ram finansowych na lata 2014–2020. Będą one finansowane w ramach planowanego budżetu i zgodnie z celami programów. Jeżeli potrzebne będą dodatkowe zasoby ludzkie, nastąpi odpowiednie przegrupowanie obecnego personelu. Zadania przypisane zdecentralizowanym agencjom zostaną ujęte w aktualnym mandacie danej agencji i będą realizowane przy pomocy ich środków na lata 2014–2020. Proponowane inicjatywy nie pociągną za sobą żadnych dodatkowych kosztów dla budżetu UE.

2.1 Korzyści dla państw członkowskich wynikające z opracowywania krajowych strategii na rzecz zapobiegania radykalizacji postaw

Chociaż terroryzm nie dotknął dotychczas wszystkich państw członkowskich bezpośrednio, zagrożenie to istnieje cały czas, a ataki terrorystyczne są trudne do przewidzenia. Terrorysty

¹ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/index_en.htm

mogą uderzyć wszędzie i w każdym momencie. Dlatego też kluczowe znaczenie ma podjęcie wspólnych starań, aby zapobiec temu zagrożeniu.

Szereg państw członkowskich już wdraża środki mające zapobiegać radykalizacji postaw w kraju i za granicą. Ale kompleksowe koncepcje w ramach strategii Unii Europejskiej w dziedzinie walki z terroryzmem, których celem jest walka z radykalizacją postaw i werbowaniem terrorystów, nie są powszechnie stosowane. Niektóre państwa członkowskie posiadają takie koncepcje, inne państwa natomiast nie. Istniejące strategie są oparte na horyzontalnej i wertykalnej współpracy między zainteresowanymi stronami na szczeblach od lokalnego do międzynarodowego. Skuteczne zapobieganie wymaga zaangażowania organizacji pozarządowych, pracowników znajdujących się na pierwszej linii działania, służb bezpieczeństwa i ekspertów w terenie.

Strategie te wymagają budowania zaufania we wspólnotach i między wspólnotami, promowania lepszego zrozumienia wzajemnych drażliwych kwestii i problemów, angażowania różnych grup społecznych i szeregu innych działań. Uwzględnienie wszystkich tych różnych aspektów zmniejsza ryzyko radykalizacji i zwiększa szanse zatrzymania procesu, który prowadzi do ekstremizmu i przemocy.

Jak stwierdzono w sieci RAN, warunkiem wstępnym skutecznego zapobiegania jest to, by więcej państw członkowskich niż do tej pory wprowadziło strategie zapobiegania brutalnemu ekstremizmowi i terroryzmowi w UE i poza jej granicami, w oparciu o swoje własne analizy zagrożeń i wymogi. Strategie krajowe mogłyby być powiązane ze zaktualizowaną strategią UE i mogłyby uwzględniać współpracę między państwami członkowskimi i innymi właściwymi podmiotami w celu tworzenia innowacyjnych sposobów zapobiegania i przeciwdziałania radykalizacji postaw i brutalnemu ekstremizmowi.

Komisja, we współpracy z Wysokim Przedstawicielem i przy wsparciu CTC, mogłaby również wspierać państwa członkowskie w opracowywaniu i realizacji ich strategii, zachęcać do tworzenia nowych projektów oraz ułatwiać współpracę w UE i poza nią.

2.2 Konsolidacja wiedzy fachowej do celów zapobiegania radykalizacji postaw

Istnieje szeroki zasób wiedzy specjalistycznej i najlepszych praktyk w ramach UE i poza nią. Decydenci polityczni i inne zainteresowane podmioty w państwach członkowskich powinni mieć dostęp do tej wiedzy i aktywnie z niej korzystać. Ustanowienie RAN było krokiem w tym właśnie kierunku. Należy kontynuować usystematyzowane dialogi wspierane przez RAN i dalej rozwijać katalog najlepszych praktyk, które zebrano w ich wyniku. UE powinna w dalszym ciągu wносить swój wkład w pogłębianie współpracy między decydentami, środowiskiem akademickim, partnerami prywatnymi i forami międzynarodowymi.

W tym celu Komisja proponuje wzmocnienie roli sekretariatu sieci RAN i uczynienie z niego do 2015 r. czegoś w rodzaju ośrodka wiedzy, w którym gromadzona byłaby wiedza specjalistyczna z dziedziny zapobiegania i przeciwdziałania radykalizacji postaw prowadzącej do terroryzmu i brutalnego ekstremizmu. Ośrodek ten oprócz swojej funkcji logistycznej miałby następujące główne zadania:

- przede wszystkim odpowiadanie na prośby o wsparcie ze strony państw członkowskich oraz Komisji w podejmowanych przez nie staraniach na rzecz wdrażania propozycji dotyczących zapobiegania radykalizacji postaw;
- umożliwianie nawiązywania kontaktów między ekspertami w dziedzinie zapobiegania radykalizacji postaw, w tym gromadzenie i rozpowszechnianie najlepszych praktyk, a także aktywna pomoc w kształtowaniu programu badań;
- pełnienie funkcji ośrodka koordynacji inicjatyw mających na celu zapobieganie radykalizacji w UE i poza jej granicami.

Sekretariat RAN będzie działał na czas określony na podstawie uprzednio przeprowadzonego przetargu.

2.3 Lepsze dostosowanie pracy sieci RAN do potrzeb państw członkowskich

RAN opracowywał już wcześniej z powodzeniem narzędzia służące stawianiu czoła wyzwaniom związanym z radykalizacją postaw. Internetowy katalog najlepszych praktyk jest dobrym tego przykładem. Innym przykładem jest moduł e-learningowy, który umożliwia zdalną wymianę informacji i poglądów między członkami sieci. W ramach specjalnych warsztatów i projektów sieć RAN zaczęła zajmować się także szczególnymi zjawiskami dotyczącymi radykalizacji. Niedawno zakończyła ona swoje prace nad problemem zagranicznych bojowników, kładąc przy tym nacisk na profilaktykę, nawiązywanie kontaktów, rehabilitację i reintegrację. Zagadnienie to nabiera coraz większego znaczenia, gdyż końca konfliktu w Syrii jak na razie nie widać.

W styczniu 2013 r. Komisja zorganizowała konferencję wysokiego szczebla, na której eksperci z RAN spotkali się z decydentami reprezentującym państwa członkowskie, by opracować zalecenia dotyczące przeciwdziałania brutalnemu ekstremizmowi. Był to pierwszy krok w kierunku zbliżenia do siebie RAN i decydentów z państw członkowskich, a Komisja będzie nadal pracować nad pogłębianiem tych kontaktów.

Komisja, w oparciu o doświadczenia poczynione w ramach RAN:

- zorganizuje w połowie 2014 r. drugą konferencję wysokiego szczebla;
- zaleci RAN skoncentrowanie się na wspieraniu państw członkowskich w zakresie wdrażania środków proponowanych w niniejszym komunikacie;
- z zadowoleniem przyjmie każdą inicjatywę państw członkowskich dotyczącą stworzenia – w miarę możliwości w oparciu o model RAN – platform krajowych, mających na celu dostarczanie decydentom na szczeblu krajowym i lokalnym oraz zainteresowanym stronom nieinstytucjonalnym bardziej szczegółowych informacji i wytycznych;
- wesprze konferencję na temat zagranicznych bojowników w Syrii, która ma się odbyć na początku 2014 r. pod kierownictwem RAN. W konferencji tej wezmą udział przedstawiciele wszystkich zainteresowanych sektorów (egzekwowanie prawa, opieka zdrowotna itp.) z miast w UE, w których zagraniczni bojownicy dają powód do

największego zaniepokojenia. Lokalni praktycy i eksperci krajowi będą wymieniać się sprawdzonymi praktykami i koncepcjami dotyczącymi tego, jak uniemożliwić potencjalnym bojownikom wyjazd do Syrii i utrzymywanie kontaktów z zagranicznymi bojownikami po powrocie.

2.4 Szkolenie specjalistów w celu zapobiegania radykalizacji postaw

Jak pokazują doświadczenia w ramach RAN, lokalni aktorzy muszą być odpowiednio wyposażeni, by móc rozpoznać radykalizujące zachowania. Dotyczy to zwłaszcza tych mających bezpośredni kontakt z osobami, w przypadku których istnieje ryzyko radykalizacji postaw. Do specjalistów znajdujących się na pierwszej linii frontu należą pracownicy socjalni, wychowawcy, pracownicy służby zdrowia, policji i służb więziennych oraz kuratorzy sądowi. Mimo że nie wszystkich z wymienionych specjalistów można określić jako personel bezpieczeństwa, dzięki swojemu wykszoleniu i znajomości potrzeb osób zagrożonych są oni w stanie często najlepiej rozpoznać, które osoby znajdują się w procesie radykalizacji poglądów. Pracownicy znajdujący się na pierwszej linii frontu nie zawsze jednak mają dobre rozeznanie, jak przebiegają procesy radykalizacji postaw i jak należy na nie reagować. Niezbędne jest zatem ich szkolenie, by mogli oni rozpoznawać i interpretować oznaki radykalizacji oraz oceniać, czy wskazana jest interwencja, czy też nie.

W całej Europie istnieją już odpowiednie kursy i szkolenia, które mają podnieść poziom wiedzy i zrozumienia wśród pracowników znajdujących się na pierwszej linii frontu zajmujących się osobami lub grupami zagrożonymi radykalizacją. Ponieważ jednak zagrożenie cały czas ewoluuje, staje się jasne, że konieczne jest bardziej kompleksowe podejście w poszczególnych sektorach i na styku tych sektorów. Podejście takie powinno opierać się na istniejących szkoleniach i uwzględniać najnowszy stan wiedzy. Niektóre państwa członkowskie utworzyły programy szkoleniowe dla różnych sektorów, inne z kolei ograniczają swoje programy szkoleniowe do bardziej tradycyjnych grup docelowych, takich jak pracownicy organów ścigania i służby więziennej. W obliczu najnowszych tendencji w radykalizacji postaw moduły szkoleniowe powinny zostać rozszerzone także na inne sektory, takie jak usługi socjalne, opieka zdrowotna i edukacja.

Komisja:

- przy wsparciu ze strony państw członkowskich powierzy sieci RAN zadanie utworzenia europejskiego programu „szkolenia szkoleniowców”, który oferowałby szkolenia zarówno sektorowe, jak i ponadsektorowe;
- w stosownych przypadkach powierzy sieci RAN zadanie przeprowadzenia opracowanych przez tę sieć kursów szkoleniowych;
- będzie przy wsparciu RAN współpracować z Europejskim Kolegium Policyjnym (CEPOL) nad opracowaniem modułu szkoleniowego dla specjalistów w zakresie egzekwowania prawa mającego na celu rozpoznawanie procesów radykalizacji postaw i zapobiegania im.

2.5 Korzyści dla państw członkowskich z rozwoju „strategii wyjścia” pomagających osobom w opuszczaniu brutalnego ekstremizmu

Nawet osoba, która uległa radykalizacji do tego stopnia, że przyłączyła się do brutalnego ekstremizmu lub terroryzmu, może wyrzec się stosowania przemocy oraz leżących u jej podstaw ideologii. „Strategie wyjścia” mogą być przydatne w przypadku demobilizacji (zaprzestania stosowania przemocy bez wyrzekania się leżącej u jej podstaw ideologii) oraz w przypadku deradykalizacji (wyrzeczenia się zarówno przemocy, jak i leżącej u jej podstaw ideologii). Strategie te różnią się co do zakresu swoich celów – począwszy od zniechęcania ekstremistów do przemocy, aż po reintegrację byłych radykałów w społeczeństwie. Każda zradykalizowana osoba ma swoje własne motywacje i pobudki do działania, w związku z tym programy wyjścia muszą być dostosowane do indywidualnych potrzeb.

Strategie wyjścia opierają się zasadniczo na indywidualnej opiece mentorskiej obejmującej wsparcie psychologiczne i doradztwo. Dodatkowo oferuje się wsparcie socjalne i ekonomiczne w celu ułatwienia reintegracji. Mentorzy muszą posiadać szczególne kompetencje zawodowe, muszą być odpowiednio przeszkoleni i korzystać ze wsparcia innych specjalistów.

Strategie wyjścia powinny być osadzone w szerszym kontekście społecznym. Strategie takie powinny uwzględniać rodziny i otoczenie społeczne, które są często najlepiej predysponowane do tego, by przyczynić się do deradykalizacji postaw, gdyż zachęcają do dyskusji nad trudnymi tematami, pozyskują wsparcie szerszej społeczności oraz są uczulone na niepokojące zmiany zachowań.

Doświadczenia zebrane w ramach RAN pokazały, że władze krajowe i lokalne mogłyby skorzystać na wspieraniu większego zaangażowania rodzin, pomagając im w rozpoznawaniu radykalizacji postaw ich krewnych i zwalczaniu ich lub – gdy jest to możliwe – zapobieganiu im. Doradztwo, numery interwencyjne i lokalne sieci wsparcia mogą w trudnych warunkach stanowić istotną pomoc.

Przy takim podejściu strategie wyjścia muszą być opracowywane i realizowane we współpracy z szeregiem zainteresowanych podmiotów publicznych i niepublicznych. Koncepcja ta nazywana jest podejściem wielopodmiotowym (ang. *multi-agency approach*). Starania mające na celu promowanie strategii wyjścia mogłyby opierać się na ponadsektorowej współpracy zainteresowanych organów, takich jak policja, zakłady karne, kuratorzy sądowi, służby socjalne, szkoły itp. Strategie takie należy tworzyć w perspektywie długoterminowej, z uwzględnieniem podstawowych czynników społeczno-ekonomicznych, a na ich potrzeby należy przeznaczyć specjalne środki.

Aby pomóc państwom członkowskim w opracowywaniu takich programów wyjścia, Komisja, w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi, powierzy sieci RAN gromadzenie fachowej wiedzy i doświadczeń, z których państwa członkowskie, na swój wniosek, będą mogły czerpać wsparcie w celu tworzenia skutecznych programów deradykalizacji i demobilizacji. Wsparcie takie mogłoby obejmować:

- organizowanie wraz z państwami członkowskimi warsztatów na szczeblu UE poświęconych omówieniu różnych programów deradykalizacji i demobilizacji oraz

mechanizmów ukierunkowanej pomocy dla rodzin, grup społecznych oraz pracowników w terenie;

- szkolenia dla lokalnych praktyków, którzy udzielają pomocy w demobilizacji i deradykalizacji;
- współpracę z administracją centralną i władzami lokalnymi państwa członkowskiego, na jego wniosek, w celu wspierania tworzenia krajowych programów demobilizacji i deradykalizacji.

2.6 Ścisła współpraca ze społeczeństwem obywatelskim i sektorem prywatnym w celu rozwiązywania wyzwań związanych z internetem

Nowoczesne technologie komunikacyjne umożliwiają bezprecedensowy dostęp do informacji. Osoby radykalizujące wykorzystują to, posługując się narzędziami internetowymi do rozpowszechniania swoich nienawistnych przesłań skuteczniej niż kiedykolwiek. Użytkownicy internetu mają dziś także dostęp do materiałów ekstremistycznych przez internet w swoim zaciszu domowym. Ponadto osoby zradykalizowane mogą w łatwy sposób komunikować się przez internet z ludźmi zagrożonymi radykalizacją postaw. Czasopisma, takie jak *Inspire* publikowane online przez Al-Kaidę na Półwyspie Arabskim, ukazują wypaczony obraz życia terrorysty. W sieci łatwo znaleźć promocyjne materiały wideo takich grup, jak Al-Shabab. Na popularnych platformach internetowych można znaleźć nawet materiały wideo przedstawiające akty terroryzmu.

Można uczynić więcej, aby uniemożliwić rozpowszechnianie tej niebezpiecznej propagandy i docieranie przez nią do docelowych odbiorców, a także by odpowiednio na nią zareagować. Państwa członkowskie i dostawcy usług współpracują na zasadzie *ad hoc* w celu usuwania z sieci materiałów niezgodnych z prawem, ale w związku z tym, że wiele ekstremistycznych stron internetowych jest zarejestrowanych poza terytorium UE, jest to trudne zadanie. Dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych już zobowiązuje organy we wszystkich państwach UE do zadbania o to, by usługi te nie zawierały żadnych treści nawołujących do nienawiści ze względu na rasę, płeć, religię lub narodowość. Wszystkie działania podejmowane na podstawie tej dyrektywy muszą przestrzegać praw podstawowych, w tym prawa do wolności słowa.

Zwalczanie propagandy ekstremistycznej oznacza więcej niż tylko zakaz umieszczania nielegalnych treści lub ich usuwanie. Aby narażonym na ryzyko użytkownikom internetu zaoferować łatwo dostępną alternatywę dla terrorystycznej propagandy, należy dostatecznie szeroko rozpowszechniać pozytywne i starannie ukierunkowane przesłania.

Komisja jest gotowa zapewnić państwom członkowskim, państwom trzecim, sektorowi prywatnemu, społeczeństwu obywatelskiemu i osobom prywatnym wsparcie w ich wysiłkach na rzecz tworzenia w internecie pozytywnych przesłań przeciwnych oraz uniemożliwiania publicznego dostępu do treści niezgodnych z prawem. W tym celu Komisja podejmie następujące działania:

- rozpocznie dialog z kluczowymi podmiotami z branży w celu omówienia zakresu problemu, działań, jakie zainteresowane strony podejmują, oraz możliwości bliższej współpracy. Uczestnicy będą omawiać szereg kwestii, w tym również sposoby ułatwienia obywatelom zgłaszania obraźliwych lub potencjalnie niezgodnych z prawem materiałów, wspierania tworzenia w internecie poglądów przeciwstawnych, a także umieszczania w internecie łatwo dostępnych alternatywnych wiadomości, które pobudzają do krytycznego myślenia. Forum to będzie odbywać regularne posiedzenia na wysokim szczeblu i spotkania techniczne oraz przygotowywać sprawozdania ze swojej działalności;
- w dalszym ciągu będzie zachęcać grupy społeczne, obywateli, ofiary i byłych ekstremistów do opracowywania poglądów przeciwstawnych. W ramach tych działań Komisja zleci także RAN opracowanie innowacyjnych treści przeciwstawnych do umieszczenia w internecie, w których głos zabraliby byli terroryści i ofiary terroryzmu. Celem jest wyprodukowanie szeregu filmów wideo online i komunikatów skierowanych do osób narażonych na ryzyko. Zasięg i wpływ tych nagrań zostanie zmierzony. Dla Komisji i państw członkowskich należy sporządzić również sprawozdanie na temat skutecznych alternatywnych linii argumentacji umieszczanych w internecie.

2.7 Wkład ofiar w zapobieganie radykalizacji postaw

Ofiary ekstremistycznej przemocy doznają wielkich cierpień i należy udzielać im wsparcia, by mogły poradzić sobie z traumatycznymi przeżyciami. Przy udzieleniu im właściwego rodzaju wsparcia mogą one być ewentualnie skłonne do wystąpienia przeciwko brutalnemu ekstremizmowi i terroryzmowi. Właśnie dlatego, że ich przeżycia są tak osobiste i bezpośrednie, są one niezwykle wiarygodnymi świadkami, a ich wpływ jest większy niż ten, jaki mogłaby kiedykolwiek osiągnąć jakakolwiek organizacja publiczna. Mogą one przekazywać obraz rzeczywistych konsekwencji terroryzmu i brutalnego ekstremizmu i tworzą skuteczną przeciwwagę dla jednostronnej propagandy ekstremistów.

Komisja angażuje się w pomoc ofiarom terroryzmu i brutalnego ekstremizmu i będzie:

- nadal wzmocniać prawa ofiar oraz wspierać grupy i sieci, zarówno w UE, jak i poza nią;
- finansować projekty, które umożliwiają ofiarom opowiadanie o swoich losach, zarówno jako element powrotu do normalnego funkcjonowania, jak i w ramach starań mających na celu tworzenie nowych alternatywnych linii argumentacji;
- silniej uwrażliwiać opinię publiczną na sytuację ofiar poprzez obchodzenie 11 marca każdego roku Dnia Ofiar i organizowanie wystaw poświęconych historiom ofiar.

2.8 Zintensyfikowanie działań w celu zachęcenia młodych ludzi do krytycznego myślenia na temat ekstremistycznych ideologii

Ludzie są najbardziej podatni na niezwykle wrażenia w okresie dojrzewania i wczesnej dorosłości, a wiele wartości i postaw, które rozwiną się w tym czasie, będzie im towarzyszyć przez całe życie. Nie dziwi zatem, że do grup najbardziej zagrożonych ze strony radykalnej propagandy należą młodzież i młodzi dorośli. W przeszłości rodzice, nauczyciele i wpływowi przedstawiciele danej społeczności mogli lepiej kontrolować dostęp do materiałów ekstremistycznych. Jednakże w dobie nowych technologii i szerokiego rozprzestrzeniania się tych materiałów nie jest już możliwe.

Młodzi ludzie często korzystają z internetu w samotności, gdy nie ma obok nich nikogo, kto mógłby krytycznie zareagować na takie szkodliwe przekazy. Zwiększa się przez to ryzyko, że przekazy takie się zakorzenia i popchną młodych ludzi w kierunku przemocy. Jednak tak jak młodzi ludzie mogą być narażeni na szkodliwe materiałów w internecie, tak samo mogą oni również znaleźć tam pozytywne poglądy przeciwstawne. Należy podjąć kroki, by zachęcić młodych ludzi do tego, by nie pozostawali bierni, lecz byli zdolni do krytycznego myślenia, do kwestionowania ekstremistycznych poglądów i badania ich przyczyn. Sieć RAN wskazała na dialog międzykulturowy i kontakty osobiste między młodymi ludźmi jako główną metodę tworzenia odporności na ekstremistyczną propagandę. Do promowania pozytywnych postaw przyczynia się również zaangażowanie obywatelskie i uczestniczenie w życiu społecznym.

Według doświadczeń RAN edukacja, szkolenie i praca z młodzieżą są sektorami, które często najlepiej nadają się do tego, by pomóc młodym ludziom w rozwijaniu ich umiejętności krytycznego myślenia. Aby móc uzyskać możliwie jak najlepsze skutki zwalczania radykalizacji postaw, decydenci z państw członkowskich odpowiedzialni za kształtowanie polityki w takich dziedzinach, jak edukacja, nieformalna praca z młodzieżą i bezpieczeństwo, mogliby ściślej współpracować w celu opracowywania skuteczniejszych programów.

W tym celu Komisja podejmie następujące działania:

- wspieranie państw członkowskich poprzez opracowywanie i rozpowszechnianie programów mających na celu promowanie umiejętności krytycznego myślenia. Demaskowanie słabych punktów ekstremistycznej i terrorystycznej propagandy zachęci młodych ludzi do zakwestionowania poglądów, jakie propaganda ta rozpowszechnia. Działania Komisji na rzecz zwiększania umiejętności korzystania z mediów w ramach programu „Kreatywna Europa” dają państwom członkowskim i ekspertom możliwość opracowywania skutecznych narzędzi w tej dziedzinie i wymiany poglądów na ten temat;
- wykorzystanie unijnego programu Erasmus+, w ramach którego finansowana jest współpraca w dziedzinie edukacji, szkolenia, młodzieży i sportu i który w latach 2014–2020 oferuje znaczne możliwości w zakresie mobilności uczniów, studentów i nauczycieli oraz w zakresie wspierania współpracy partnerstw między zainteresowanymi stronami. Przyczyni się to do podniesienia poziomu umiejętności, poprawy jakości nauczania, modernizacji systemów edukacji i szkolenia, a w dalszej perspektywie pomoże młodzieży w nabieraniu dystansu do poglądów ekstremistycznych;
- wspieranie lokalnych i społecznych grup zajmujących się byłymi brutalnymi ekstremistami oraz ofiarami ekstremistycznej przemocy, by ukazywać młodym ludziom ciemną stronę tego zjawiska. Komisja zleci również RAN stworzenie listy

specjalistów, ofiar terroryzmu i byłych terrorystów, którzy byliby gotowi do wystąpienia w szkołach zainteresowanych bardziej szczegółowym omówieniem tego zagadnienia.

2.9 Dalsze badania tendencji w zakresie radykalizacji postaw i ocena istniejących praktyk

Bez zrozumienia procesów, które leżą u podstaw agresywnego ekstremizmu, nie jesteśmy w stanie opracować właściwie ukierunkowanej reakcji na nowe wyzwania z nim związane. Badania prowadzone na poziomie UE mogą stanowić wartość dodaną w przypadku, kiedy ich celem jest określenie i analiza ogólnych tendencji w zakresie radykalizacji postaw. Komisja finansuje obecnie badania nad motywami, którymi kierują się pojedynczy sprawcy, przyczynami wstępowania przez nich na drogę przemocy, przechodzeniem od umiarkowanego do brutalnego ekstremizmu oraz utworzeniem zestawu narzędzi dla oceny wpływu programów na rzecz zwalczania radykalizacji postaw. Istnieje konieczność prowadzenia dalszych badań, by zrozumieć, dlaczego ludzie ulegają radykalizacji lub deradykalizacji. Badania te powinny odpowiedzieć pytanie, jaką rolę odgrywają ideologie, nowe techniki rekrutacji przez internet i wzorce.

Komisja będzie wspierać dalsze badania poprzez:

- wykorzystanie programu „Horyzont 2020” do finansowania badań nad zagadnieniem bezpiecznych społeczeństw. Jest to projekt kooperacyjny, który obejmuje również badania nad radykalizacją postaw i werbowaniem terrorystów;
- wykorzystanie środków przeznaczonych na zwiększanie odporności na klęski żywiołowe oraz walkę z przestępczością i terroryzmem (przyszły Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego) na finansowanie dalszych badań nad sposobami rozwiązania problemu radykalizacji postaw;
- współpracę z decydentami na szczeblu krajowym, siecią RAN i naukowcami w celu zapewnienia ukierunkowania badań na wcześniej ustalone cele.

2.10 Zacieśnienie współpracy z krajami partnerskimi w celu zapobiegania i przeciwdziałania radykalizacji postaw wewnątrz UE i poza jej granicami

Równoległe do działań podejmowanych wewnątrz Unii, UE i jej państwa członkowskie powinny wspierać inicjatywy w państwach trzecich, kładąc szczególny nacisk na kraje niestabilne lub kraje dotknięte konfliktami, kraje znajdujące się w procesie transformacji lub posiadające słaby rząd. Podatność na radykalizację postaw nie kończy się na granicach UE. Powszechnie wiadomo, że proces radykalizacji postaw odbywa się również poza UE, w terrorystycznych obozach szkoleniowych lub na obszarach występowania konfliktów. W związku z tym, równoległe do działań wewnętrznych, UE i jej państwa członkowskie powinny zachęcać kraje partnerskie do podejmowania własnych środków.

Ponieważ istnieje bezpośredni związek między wymiarem wewnętrznym i zewnętrznym, Komisja będzie ściśle współpracować z Wysokim Przedstawicielem i Koordynatorem UE ds. Zwalczenia Terroryzmu w celu zapewnienia odpowiedniego dostosowania wewnętrznych i zewnętrznych aspektów unijnej strategii zapobiegania radykalizacji postaw. Aspekty te powinny uwzględniać właściwe priorytety i wykorzystywać analizy ryzyka przeprowadzone w państwach trzecich lub inne narzędzia oceny konfliktów w nich stosowane. Jednocześnie należy zwrócić szczególną uwagę na transnarodowy i międzykontynentalny wymiar programów i projektów zajmujących się radykalizacją postaw.

W tym celu Komisja i Wysoki Przedstawiciel podejmą następujące działania:

- zwiększenie wysiłków na rzecz budowy potencjału zewnętrznego przy położeniu szczególnego nacisku na zapobieganie i przeciwdziałanie radykalizacji postaw i oraz zadbanie o to, by prace te były włączone do planów działania i dialogów politycznych między UE i jej krajami partnerskimi. Działania zewnętrzne prowadzone w celu zapobiegania radykalizacji postaw stają się coraz ważniejszym elementem unijnej współpracy w walce z terroryzmem. Planowane są dalsze inwestycje w tej dziedzinie, szczególnie w ramach Instrumentu na rzecz Stabilności. UE będzie wspierać projekty w zakresie przeciwdziałania brutalnemu ekstremizmowi prowadzone w Rogu Afryki i w Azji Południowej. Przewidziane są dodatkowe środki na te działania w Afryce Zachodniej. UE dąży również do uruchomienia projektów za pośrednictwem Międzynarodowego Centrum Doskonałości ds. Przeciwdziałania Brutalnemu Ekstremizmowi w Abu Zabi (Hedaya Centre), by m.in. opracowywać wewnętrzne programy szkoleniowe mające na celu wymianę fachowych wiadomości i umiejętności między specjalistami działającymi w krajach partnerskich w terenie;
- akcentowanie powiązań między edukacją i programami bezpieczeństwa finansowanymi w ramach instrumentów pomocy zewnętrznej, tak by zachęcać dzieci i młodych ludzi w państwach trzecich do wykształcania w sobie krytycznego myślenia od wczesnych etapów swojej edukacji i w ten sposób zapobiegać temu, by stawały się one ofiarami radykalizacji postaw, ekstremistycznej przemocy lub terroryzmu;
- wspieranie mediów jako kluczowych podmiotów dla intensyfikacji dialogu z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, władzami lokalnymi, podmiotami sektora prywatnego, środowiskiem akademickim, organizacjami regionalnymi lub międzynarodowymi w państwach trzecich w zakresie zapobiegania i przeciwdziałania radykalizacji postaw;
- wkład w kształtowanie Światowego Funduszu na rzecz Zaangażowania Społeczności i Odporności (Global Fund for Community Engagement and Resilience) uruchomionego niedawno przez globalne forum zwalczania terroryzmu. Fundusz ten, finansowany częściowo ze środków prywatnych, wspiera oddolne inicjatywy przeciwko radykalizacji postaw;
- włączenie strategii zapobiegania radykalizacji postaw i brutalnemu ekstremizmowi do tradycyjnych narzędzi i instrumentów współpracy na rzecz rozwoju, szczególnie w państwach niestabilnych narażonych na brutalny ekstremizm;

- utworzenie sieci zewnętrznych między delegaturami UE i ambasadami państw członkowskich UE w regionach priorytetowych w celu promowania strategii zapobiegania oraz zapewnienie, by delegatury mogły identyfikować możliwości wspierania zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego i projektów w zakresie przeciwdziałania brutalnemu ekstremizmowi. Komisja oraz Wysoki Przedstawiciel będą również wspierać delegatury UE w przeprowadzaniu badań nastawienia do UE i oceny wpływu komunikatów UE przekazywanych w państwach priorytetowych.

3. DALSZE DZIAŁANIA

W niniejszym komunikacie wskazano działania, jakie państwa członkowskie i UE mogą podjąć w celu zapobiegania i przeciwdziałania radykalizacji postaw w sposób bardziej efektywny. Komisja, we współpracy z Wysokim Przedstawicielem i przy wsparciu ze strony Koordynatora ds. Zwalczenia Terroryzmu, oferuje państwom członkowskim narzędzia i wsparcie dla ich pracy.

Celem niniejszego komunikatu jest również przedstawienie punktu widzenia Komisji w obliczu planowanego na 2014 r. przeglądu unijnej strategii walki z radykalizacją postaw i werbowaniem terrorystów.

Komisja, we współpracy z Wysokim Przedstawicielem i Koordynatorem UE ds. Zwalczenia Terroryzmu, przedstawi sprawozdanie na temat wdrażania różnych działań zawartych w niniejszym komunikacie pod koniec 2015 r.
